

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 6 februari 1925 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående övergångsbestämmelser i anledning av blivande beslut om uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden, m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 2 januari 1925 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t, med åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1924, under rubrik »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» (avd. II) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de övergångsbestämmelser, som må påkallas av blivande beslut rörande uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden.

Utskottet har till behandling förehåft berörda framställning i vad den avser de delar av statsverkspropositionen, vilka blivit till utskottet remitterade.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Såsom i nyssberörda statsrådsprotokoll antytts och statsverkspropositionen utvisar, hava de särskilda förslag om ändringar i vederbörande ämbetsverks tjänsteförteckningar, som föranledas av bifall till Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, tillhörande förutvarande andra normalgraden, framlagts i samband med de förslag till fastställande av dessa verks stater för budgetåret 1925—1926, Kungl. Maj:t underställt riksdagens prövning. Det närmare ståndpunkts-tagandet till dessa framställningar synes fördenskull utskottet lämpligen böra ske först vid riksdagens behandling av de särskilda staterna.

I samband med prövningen av Kungl. Maj:ts ovanberörda förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela de övergångsbestämmelser, som må påkallas av blivande beslut rörande uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster av nu ifrågavarande kategori, har utskottet emellertid ansett sig böra angiva sin principiella ställning till de allmänna synpunkter, Kungl. Maj:t funnit sig böra lägga å förevarande fråga, ävensom till ett riksdagen motionsvis underställt förslag om uppförande å övergångsstat av vissa tjänster av nu ifrågavarande slag.

Sistnämnda förslag har framlagts i en inom andra kammaren av herr Cl. Lindskog väckt motion, nr 141, vilken remitterats till statsutskottet, i vad densamma ankommer på dess handläggning, och innebär förslaget, att

riksdagen skulle besluta, att samtliga innehavare av befattningar i nuvarande lönegrad B 15 vid statsdepartement och vissa andra i Kungl. Maj:ts framställning berörda verk, tillhörande civila statsförvaltningen, vilka före ikraftträdandet den 1 januari 1922 av 1921 års lönereglering enligt Kungl. Maj:ts fullmakter voro innehavare av dåvarande andraderadstjänster och vilkas tjänster icke i anledning av Kungl. Maj:ts framställning komme att genom beslut av 1925 års riksdag hänföras till lönegrad B 16 eller högre lönegrad, måtte från och med den 1 juli 1925 räknat uppföras å övergångsstat i lönegrad B 16 i vederbörande verks tjänsteförteckningar.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Innan utskottet går att angiva sin ställning till de förslag, utskottet, enligt vad ovan nämnts, funnit sig böra i ett sammanhang nu upptaga till prövning, har utskottet emellertid ansett sig böra lämna följande ur förberörda statsrådsprotokoll hämtade redogörelse rörande uppkomsten och utvecklingen av frågan om förutvarande andraderadstjänstemännens placering i lönegrad i det nya lönesystemet.

Uti de avlöningsstater, som vid utgången av år 1921 voro gällande för statsdepartementen och flertalet centrala ämbetsverk, fränsett kommunikationsverkens styrelser, funnos upptagna ett antal befattningar med avlöning enligt den s. k. andra normalgraden. Avlöningen utgjorde 5,800 kronor, därav lön 3,600 kronor, tjänstgöringspenningar 1,800 kronor och ortstillägg 400 kronor, vartill kunde komma två ålderstillägg å lönen, vart och ett å 500 kronor. Härjämte åtnjöto befattningshavarna i nämnda grad, förutom dyrtidstillägg, tillfällig löneförbättring å 1,000 kronor.

I det förslag till ny definitiv löneroglering för statsdepartement och centrala ämbetsverk, som innefattades i det av 1902 års lönerogleringskommitté den 3 november 1920 avgivna betänkandet, föreslog kommittén i vad angick frågan om placering i det nya avlöningssystemet av tjänster, tillhörande den s. k. andra normalgraden, att en uppdelning av dessa tjänster skulle ske sålunda, att flertalet befattningshavare inom ifrågavarande grad — sekreterargraden — hänfördes till den nya 15:e lönegraden (med begynnelseavlöning i ortsgrupp G, till vilken ortsgrupp Stockholm är hänförd, av 7,668 kronor och med slutavlöning av 9,060 kronor), medan förste kanslisekreterartjänsterna jämte ett fåtal andra befattningar placerades i 16:e lönegraden (med begynnelseavlöning i ortsgrupp G av 8,580 kronor och med slutavlöning av 10,020 kronor).

Sedan kommittén fall efter fall angivit, vilka tjänster enligt dess mening borde tillhöra sistnämnda lönegrad, anförde kommittén i sitt i ämnet avgivna betänkande, att förutom de av kommittén särskilt nämnda tjänsterna en eller annan befattning inom de centrala verken, tillhörande andra normalgraden, måhända kunde påvisas, beträffande vilken befattning det kunde ifrågasättas att likställa densamma med de tjänster, som av kommittén

hänförs till 16:e lönegraden. För utrönande av befogenheten av en dylik uppflyttning skulle emellertid erfordras en vida mera ingående jämförande undersökning av de särskilda tjänstemännens arbetsuppgifter samt de kvalifikationer och krav i övrigt, som måste ställas på tjänsternas innehavare, än vad kommittén varit i tillfälle att företaga. Det syntes kommittén fördenskull få bero på ytterligare utredning, huruvida några tjänster utöver de av kommittén föreslagna skulle hänföras till 16:e lönegraden.

Kungl. Maj:t frångick emellertid på förevarande punkt löneregleringskommitténs förslag. Enligt propositionen, som i denna del anslöt sig till ett inom kommittén reservationsvis framfört yrkande, hänfördes nämligen samtliga andragsgradstjänster till 16:e lönegraden, varvid dock, såsom framgår av föredragande departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet, förutsattes, att en dylik åtgärd endast vore att betrakta såsom en anordning tillsvidare, i det att departementschefen tänkte sig, att det skulle få bli en uppgift för den då föreslagna lönenämnden eller annan särskild beredning att efter närmare prövning föreslå den omreglering, d. v. s. den nedflyttning av vissa tjänster till den 15:e och uppflyttning av vissa tjänster till den 17:e lönegraden, som kunde finnas vara av förhållandena påkallad.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag blev icke av riksdagen bifallet, utan fann sig riksdagen i stället böra lägga löneregleringskommitténs förslag till grund för sitt beslut. Efter att hava angivit kommitténs och departementschefens ståndpunkter i frågan anförde riksdagen i sin skrivelse i ämnet, nr 55 år 1921, härom följande:

»Riksdagen kan för sin del icke dela den av departementschefen angivna ståndpunkten. Att nu företaga en samfällad uppflyttning av samtliga ifrågavarande befattningar till den 16:e lönegraden och, under åberopande av att en dylik anordning endast är att betrakta som ett provisorium, sedermera eventuellt företaga en nedflyttning av vissa tjänster till den 15:e lönegraden, torde ej lämpligen låta sig göra. Men själva utgångspunkten för departementschefens uppfattning, nämligen att man borde utgå från den 16:e lönegraden som den normala, kan riksdagen ej heller dela. Den nuvarande s. k. andra normalgraden tjänar som bekant till förebild för ett flertal olika lönetyper inom skilda grenar av statsförvaltningen. En placering av denna grad i den 16:e lönegraden skulle alltså medföra vittgående ekonomiska konsekvenser, på samma gång motsvarande krav skulle resas från kommunikationsverkens sida och, därest de bifölles, vålla en rubbning av det för dessa verk nyligen beslutade lönesystemet. Riksdagen har därför ansett sig böra i förevarande punkt lägga löneregleringskommitténs förslag till grund för sitt beslut.»

I den tjänsteförteckning, som finnes bifogad avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, hava de dittills-

varande andragradstjänstemännen placerats i lönegrad i enlighet med riksdagens berörda beslut.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 30 september 1921 av vissa framställningar rörande dåvarande andragradstjänsters placering å den nya löneskalan erinrade dåvarande chefen för finansdepartementet om vad som sålunda i ämnet förekommit samt uttalade, att nämnda spörsmål syntes böra underkastas förnyad utredning, vilken lämpligen borde uppdragas åt allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

I enlighet med departementschefens hemställan uppdrog Kungl. Maj:t åt lönenämnden att till utredning upptaga, bland annat, berörda fråga samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

I det utlåtande, lönenämnden i anledning av Kungl. Maj:ts berörda uppdrag den 9 november 1923 avgivit, vilket utlåtande finnes såsom bilaga fogat vid meromnämnda statsrådsprotokoll den 31 december 1924, har nämnden till en början angivit sin uppfattning rörande den närmare innebörden av det nämnden givna uppdraget, och har nämnden i fråga därom anfört, att nämnden ansett detsamma icke avse andra tjänster än sådana, som omedelbart före de nya avlöningsbestämmelsernas tillämpning å vederbörande tjänst tillhörde andra normalgraden. Till följd härav har lönenämnden funnit sig icke böra i detta sammanhang närmare sysselsätta sig med sådana befattningar, särskilt vid lokalstater, vilka visserligen vid den nya löneregleringen placerats i enahanda lönegrad som tjänst, tillhörande förutvarande andra normalgraden, men dock icke tidigare ansetts tillhöra nämnda grad. Vidare har nämnden med hänsyn till riksdagens nyligen fattade beslut i ämnet funnit sig icke böra ingå på någon allmän utredning av frågan om vilken lönegrad i det nya lönesystemet bör anses i stort sett motsvara den förutvarande andra normalgraden eller huruvida den vid kommunikationsverken förekommande högre sekreterargraden (17:e lönegraden) bör anses hava sin motsvarighet bland de tidigare andragradstjänsterna. Lönenämnden har sålunda funnit sitt uppdrag böra huvudsakligen avse den av 1902 års lönereglerringskommitté förutsatta ytterligare undersökning, huruvida till äventyrs några förutvarande andragradstjänster finnas, som, ehuru de vid den senaste löneregleringen hänförts till 15:e lönegraden, likväl skäligen böra uppflyttas till närmast högre lönegrad. I några enstaka fall har emellertid lönenämnden, på grund av föreliggande omständigheter, funnit sig böra förorda uppflyttning till än högre lönegrad av vissa tjänster liksom i ett par fall sänkning eller indragning av tjänster. Vidare har lönenämnden inskränkt sin undersökning till att omfatta allenast i tjänsteförteckningen upptagna tjänster av nu ifrågavarande slag, d. v. s. ordinarie sådana. Beträffande tjänster på extra stat eller andra icke-ordinarie befattningar

har lönenämnden ansett kunna förutsättas, att uppflyttning till högre lönegrad endast undantagsvis borde ifrågakomma.

Enligt vad statsrådsprotokollet utvisar, har Kungl. Maj:t vid framläggandet av förslag till uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, tillhörande förutvarande andra normalgraden, vilket förslag icke omfattar andra tjänster än de, allmänna civilförvaltningens lönenämnd gjort till föremål för sin utredning, ansett sig böra uppställa de fordringar i skilda hänseenden, lönenämnden för uppflyttning till högre lönegrad funnit böra vara vägledande.

*Utskottets
yttrande.*

Vad nämnda fordringar beträffar, har lönenämnden vid verkställandet enligt det angivna programmet av den åt nämnden uppdragna undersökningen ansett vissa allmänna synpunkter böra följas. Efter att hava erinrat om behandlingen av frågan om sekreterarbefattningarnas vid kommunikationsverken placering i lönegrad har lönenämnden sålunda anfört, att man icke utan vidare finge utgå därifrån, att varje befattning, som uppfyllde de utav kommunikationsverkens lönekommitté uppställda fordringarna i fråga om innehavarens teoretiska utbildning — högre examen på det juridiskt-administrativa området eller därmed jämförlig kompetens — och ställning såsom byråchefs närmaste man, borde uppflyttas i lönegrad. För att en dylik åtgärd skulle äga rum, syntes utöver nämnda kvalifikationer i avseende å tjänstens innehavare böra fordras, att de uppgifter, vilka vore förenade med befattningen, i viss mån närmade sig dem, som eljest tillkomme en byrådirektör. Härvid syntes särskilt avseende böra fästas vid det förhållandet, huruvida med en befattning vore förenad föredragningsskyldighet med ledamots ansvar i vederbörande verksstyrelse. Förekomme en dylik skyldighet i större omfattning och beträffande ärenden av mera krävande art, syntes i allmänhet tjänsten vara av beskaffenhet att böra hänföras till den högre lönegraden. Enahanda syntes ock vara förhållandet i fråga om tjänst, med vilken vore förenad föreståndarskap direkt under verkschefen för en mera betydande avdelning av verket, dock under förutsättning tillika, att för tjänstens behöriga skötande måste fordras högre teoretisk utbildning, i allmänhet grundad på specialstudier. En dylik högre tjänsteställning syntes även undantagsvis kunna anses befogad för vissa tjänster, vilka visserligen icke kunde hänföras till någon av nyss antydda kategorier men dock med hänsyn till särskilda kvalifikationer och krävande arbetsuppgifter vore att anse såsom fullt jämförliga med sådana tjänster, som förut nämnts.

Mot dessa fordringar har utskottet, i likhet med Kungl. Maj:t, ej haft något att erinra, dock att utskottet ansett, att hänsyn jämväl bör tagas till huruvida oavvisligt behov för vederbörande ämbetsverk kan anses föreligga, att tjänsteman, varom fråga är, beredes förbättrad löneställning.

Vad härefter beträffar den motionsvis väckta frågan om uppförande å övergångsstat av vissa befattningar, tillhörande förutvarande andra nor-

malgraden, har, såsom av statsrådsprotokollet framgår, denna fråga även varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Efter att hava erinrat om, att förslag i sådan riktning framlades jämväl vid 1924 års riksdag i en inom andra kammaren väckt motion, nr 112, samt att riksdagen i enlighet med statsutskottets hemställan avslog motionen, har departementschefen beträffande denna fråga anfört följande:

»Spörsmålet om uppförande å övergångsstat av de befattningar, varom fråga är, torde icke vidare kunna anses vara aktuellt beträffande andra befattningar än dem, som icke komma att definitivt uppflyttas i högre lönegrad. Till stöd för ett dylikt uppförande har, såsom förut nämnts, anförts, att de förutvarande andragsgradstjänstemännen vid övergången till det nya lönesystemet och vid tillämpningen av de ändrade grunderna för dyrtidstilläggen i många fall i verkligheten icke erhållit någon kompensation för den i samband med löneregleringen föreskrivna förlängningen av arbetstiden. Att så är fallet torde ock vara obestriddigt. Enligt gällande dyrtidstilläggsbestämmelser äger visserligen befattningshavare, som åtnjuter lön enligt de för nyreglerade verk stadgade grunder, att, därest löneinkomsten jämte dyrtidstillägg understiger vad som skulle utgjort befattningshavarens löneinkomst närmast före övergången till den nya lönestaten jämte dyrtidstillägg därå enligt de för oreglerade verk gällande bestämmelserna, åtnjuta gottgörelse härför i form av personligt dyrtidstillägg. Sådant personligt dyrtidstillägg må emellertid av befattningshavaren tillgodonjutas allenast i den mån han icke genom avlöningsförhöjning, vare sig i samma tjänst eller efter förflyttning till annan befattning, erhållit en löneinkomst, som jämte dyrtidstillägg uppgår till den inkomst, han vid motsvarande tidpunkt skulle hava åtnjutit, om han då kvarstått med den avlöning, han innehaft före övergången till den nya lönestaten och därå uppburit dyrtidstillägg enligt de för oreglerade verk gällande bestämmelserna. I vissa fall kan sålunda inträffa, att en befattningshavare, tillhörande förutvarande andra normalgraden och med avlöning enligt det nya avlöningsreglementet, erhåller lägre lön än om han kvarstått å gammal stat och fått åtnjuta de löneförmåner, som tillkommit sådan befattningshavare. Jag har emellertid efter noggrant övervägande av förevarande spörsmål dels med hänsyn till riksdagens så nyligen fattade beslut om de förutvarande andragsgradstjänstemännens placering i lönegrad, dels ock i betraktande av de förmåner, varav befattningshavare vid nyreglerade verk i övrigt kommit i åtnjutande vid övergången å det nya lönesystemet, funnit mig icke böra ifrågasätta en anordning i nu angiven riktning. Framhållas må ock de konsekvenser, som ett bifall till det sålunda väckta förslaget skulle kunna medföra.»

Till den ståndpunkt, departementschefen sålunda kommit i förevarande fråga, har utskottet funnit sig böra giva sin anslutning, och kan utskottet alltså icke biträda motionärens förslag.

Vidkommande slutligen de av Kungl. Maj:t föreslagna övergångs-

anordningarna, innebär förslaget härutinnan, att då den ifrågavarande uppflyttningen i lönegrad av vissa tjänster syntes få betraktas såsom innebärande en rättelse av en tidigare mindre riktig uppskattning av tjänsternas valör, innehavande fullmakt (eller konstitutorial) i regel skulle gälla även för den till högre lönegrad uppflyttade tjänsten. I vissa fall skulle Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande ämbetsverk utnämna till högre lönegrad ifrågasatta befattningshavare. Vidare innebär Kungl. Maj:ts förslag, att vid bestämmande av den löneklass en till högre lönegrad uppflyttad tjänsteman skall tillhöra, det må så anses som om befattningen redan vid tjänstemannens tillträde till densamma tillhört vederbörande lönegrad. Därest tjänstemannen emellertid härvid icke skulle vid övergången placeras i högre löneklass än den han förut tillhörde, skulle han i allt fall uppflyttas till närmast högre löneklass.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, har utskottet funnit sig kunna tillstyrka, dock att utskottet ansett, att i sådana fall, då enligt Kungl. Maj:ts mening till uppflyttning i högre lönegrad ifrågasatta tjänster skulle utnämnas av Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande ämbetsverk, tjänsterna i stället böra i vanlig ordning sökas och tillsättas, därvid ansökningsrätten emellertid bör begränsas till de inom vederbörande verk anställda befattningshavarna, varom fråga är.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen, beträffande vederbörande befattningshavare vid verk och inrättningar under andra — åttonde samt tionde huvudtitlarna, må

I) bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de övergångsbestämmelser, som må påkallas av blivande beslut rörande uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden; samt

II) avslå herr Lindskogs ovanberörda motion II:141.

Stockholm den 6 februari 1925.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, A. F. Vennersten, Oscar Olsson, J. L. Widell, C. P. V. Nilsson i Gränebo, J. Nilsson i Malmö, O. Bergqvist, C. G. Ekman, E. A. Hallin, G. Kobb och C. Johansson i Hälsingborg;

från andra kammaren herrar: A. Anderson i Råstock, K. V. Rydén, C. R. Jansson i Falun, L. J. Carlsson-Frosterud, O. Olsson i Kullenbergstorp, E. Kristensson i Göteborg, B. F. son Holmgren, E. Andersson i Prästbol, J. Olofsson i Digernäs, S. Persson i Fritorp, C. Lindskog och O. E. F. Järte.

Reservationer:

av herrar *Oscar Olsson, J. L. Widell, B. F:son Holmgren, C. Lindskog*
och *O. E. F. Järte*; samt

av herrar *A. C. Lindblad, K. V. Rydén* och *O. Olsson* i Kullenbergstorp.
